

Jan Charytański

"Modelle einer pastoralen Liturgie", Albert Höfer, Graz-Wien-Köln 1969 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/3, 194-195

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czenie człowieka, jest czynnikiem potępienia. Temu sądowi Kościoła odpowiada ze strony człowieka uznanie się za grzesznika, przyjęcie sądu w publicznym akcie „eksomologey”, polegającym na pokornym stawieniu się przed Bogiem i Kościołem, osobistym wyznaniu wyrażającym się w postawie zewnętrznej. Na tym jednak sprawa się nie kończyła, gdyż grzesznik musi swoim życiem potwierdzić postawę nawrócenia.

W rekuncyliacji natomiast grzech zostaje publicznie przebaczoney. Grzesznik zostaje z powrotem przyjęty do wspólnoty z Bogiem i Kościołem, odrodzony jako dziecko Boże. Podobnie jak w przyjęciu pokuty i tutaj też wyraża się osobista postawa człowieka. Polega ona na aktywnym przyjęciu przebaczenia i spotkaniu się z miłosiernym Bogiem.

Ekskomunika i rekuncyliacja są dwoma aktami jednego i tego samego wydarzenia. W pierwszym obrzędzie bowiem grzesznik przyjmuje na siebie sąd Boga i Kościoła, dzięki czemu rozpoczyna się proces nawrócenia. W drugim, proces ten zostaje doprowadzony do końca dzięki uznaniu przez człowieka przebaczonego miłosierdzia Bożego. Zachodzi w tym wszystkim przemiana grzesznika. Liturgia *Pontificale Romanum* ukazuje skomplikowany proces tej przemiany, która sięga samej osoby ludzkiej, wymaga odpowiedniego czasu i także zewnętrznych pomocy.

W końcowym rozdziale autor porównuje wyniki badań historycznych z nauką Soboru Trydenckiego, który rozróżnia trzy akty penitenta: żal, wyznanie grzechów i zadośćuczynienie. Lentzen-Deis stwierdza, że w tej nauce odzwierciedla się zasadniczy, wyżej opisany proces nawrócenia.

Autor daje więc ważny przyczynek do wyjaśnienia osobowego charakteru pokuty chrześcijańskiej. Jego metoda jest pionierska. Choć bowiem powszechnie wiadomo, że liturgia Kościoła jest źródłem jego wiary, to jednak bardzo mało mamy prac, które na podstawie źródeł liturgicznych usiłowałyby wyjaśnić pewne zagadnienia teologiczne. Próbę należy ogólnie uznać za udaną, choć odnosi się czasem wrażenie, że analiza teologiczna jest za mało posunięta. W innych znowu wypadkach autor zbyt szybko wyprowadza wnioski teologiczne z jednej modlitwy czy obrzędu. Nie mogło być jednak inaczej w pracy, której główną zasługą jest konsekwentne zastosowanie nowej metody w badaniu źródeł historycznych.

Ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

ALBERT HÖFER, *Modelle einer pastoralen Liturgie*, Graz—Wien—Köln 1969, Verlag Styria, s. 259.

Kilkakrotnie już omawialiśmy w „Collectanea Theologica” prace A. Höfera, z zakresu katechezy biblijnej. Obecnie mamy przed sobą jego książkę o duszpasterstwie liturgicznym. Autor jest dyrektorem Instytutu Pedagogiki Religijnej oraz profesorem kerygmatyki i liturgiki na uniwersytecie w Grazu. Ponadto należy do komisji liturgistów i pedagogów krajów języka niemieckiego, która opracowuje liturgię dostosowaną do możliwości i potrzeb dzieci oraz młodzieży. W tej pracy poznajemy więc A. Höfera jako liturgistę.

Na pierwszy rzut oka książka robi wrażenie zbiorowego wydania osobno opracowanych zagadnień. Rzeczywiście zakres ich jest bardzo szeroki. Autor omawia strukturę Mszy św. dostosowaną do życia wiary młodzieży współczesnej, analizuje istotę modlitwy, zwłaszcza biblijnej oraz poddaje krytyce obecnie używane sformułowania modlitw liturgicznych. Rozpatruje Wielką Modlitwę Eucharystyczną w kontekście psalmów wielbiących Boga. Poszukuje odpowiedniej formy nabożeństw pokutnych, umożliwiających współczesnemu człowiekowi prawdziwe przeżycie powrotu do Boga i wspólnoty kościelnej. Wreszcie rozpatruje zagadnienie reformy brewiarza, podkreślając w nim formę prawdziwie ludzkiej modlitwy oraz pomoc w głoszeniu słowa.

Mimo jednak tak rozległej i zróżnicowanej tematyki poszczególnych części możemy odkryć zasadniczą jedność całej książki. Stanowią je trzy ustawiczne powracające elementy. Pierwszym z nich jest troska autora o odnalezienie podstaw biblijnych omawianych zagadnień liturgicznych. Najgłębsze analizy w tej dziedzinie odnajdujemy w rozważaniach autora nad modlitwą „użalania się” w psalmach. Różni się zasadniczo od zwykłej prośby, a podkreśla potrzeby wspólnoty oraz słowo Boże prowadzące utrapionego człowieka do prawdziwej nadziei, choć trwa jego troska. Ten wzór powinny wykorzystywać nasze liturgiczne oracje, niejednokrotnie tak schematyczne i ubogie. Równie głęboka jest analiza modlitwy uwielbienia zarówno w Starym jak i Nowym Testamencie. Jest ona zarówno dziękczynieniem za „wielkie dzieła” Boże, jak i publicznym wyznaniem wiary. Taką właśnie strukturę posiada Wielka Modlitwa Eucharystyczna.

Drugim charakterystycznym elementem pracy jest analiza współczesnego człowieka, jego sytuacji życiowej, a zwłaszcza jego religijności. Tu najbardziej wnikliwe rozważania znajdujemy odnośnie do zagadnienia Mszy św. dla młodzieży. Autor analizuje stosunek współczesnej młodzieży do religii, uwarunkowanie jej wiary w życiu społecznym, konieczność a zarazem nieprzystępność symboliki liturgicznej. Równie ciekawym jest przy odmawianiu brewiarza ukazanie wiary współczesnego kapłana jako wiary stojącej wobec stałego „zagrożenia”. Podobne analizy we wszystkich częściach książki prowadzą autora do stwierdzenia, że obecnie formy liturgiczne nie odpowiadają współczesnemu człowiekowi, nie prowadzą do rzeczywistego życia religijnego. Trzeba więc szukać form bardziej przystosowanych.

Propozycja nowych form stanowi trzeci element przenikający całą pracę A. Höf era. Przede wszystkim tak w tekście, jak i w specjalnym załączniku znajdujemy szereg modlitw wyrażających współczesnym językiem postawę modlitwy biblijnej; owszem, spotykamy nawet projekty modlitw kanonu, różniące się zasadniczo od obecnie wprowadzonych. Ponadto autor podsuwa nam schemat Mszy św. odprawianej dla młodzieży w warunkach jak najbliższych codziennego życia młodzieży odnośnie miejsca i struktury, czy wreszcie szat liturgicznych. Proponuje schemat nabożeństw pokutnych, zawierających również rozgrzeszenie zbiorowe. Podsuwa wreszcie formę brewiarza, ograniczonego do laudesów i niesporów, która umożliwi autentyczną modlitwę, a jednocześnie pomaga w przygotowaniu się kapłana do misji słowa. Czy zaś mówi o schemacie Mszy św., jej modlitwach, nabożeństwach pokutnych, lub wreszcie o brewiarzu, wszędzie domaga się większej wolności w doborze form i słów.

Czytając te nowatorskie postulaty i propozycje jesteśmy nieco zaskoczeni. Uspakaja nas jednak oficjalne *imprimatur*. Znajdujemy się bowiem wobec rozwiązań teoretycznych, naukowych, mogących służyć władzom oficjalnym, od których zależy decyzja odnośnie do podejmowanych zmian. Taki zresztą jest cel serii *Offene Fragen*, do której należy omawiana obecnie praca. Redaktorzy tej serii postawili sobie jako cel podejmowanie problemów, które dotąd w poszukiwaniach teologicznych nie zostały jeszcze całkowicie wyjaśnione, a które mają wielkie znaczenie w życiu i dlatego domagają się opracowania. Dalsze pozycje tej serii mają zatem stanowić, podobnie jak omawiana książka, materiał dyskusyjny do poszukiwania właściwych rozwiązań, jakich domaga się zarówno sobór, jak i sytuacja współczesnego Kościoła.